

ДИДАКТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ВНЗ

Дидактичний компонент розвитку етичних якостей майбутніх педагогічних та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів міститься у багатьох навчальних дисциплінах. Так, навчальний план підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» спеціальності «Освітні, педагогічні науки», спеціалізації «Педагогіка вищої школи» Національного університету біоресурсів і природокористування України містить:

1. Нормативні навчальні дисципліни. 1.1. *Цикл гуманітарних і соціально-економічних дисциплін*: «Філософські проблеми наукового пізнання», «Ділова іноземна мова», «Правові засади наукової і педагогічної діяльності», «Цивільний захист». 1.2. *Цикл дисциплін професійної і практичної підготовки*: «Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогічні технології», «Вікова і педагогічна психологія», «Основи наукових досліджень у педагогіці», «Основи педагогічної майстерності», «Теорія і методика професійного навчання», «Організація виховної роботи у ВНЗ» та інші.

2. Вибіркові навчальні дисципліни. 2.1. *Дисципліни за вибором університету*: «Етика викладача вищої школи», «Професійна підготовка в галузі», «Стратегія сталого розвитку природи і суспільства», «Соціальна психологія», «Розвиток вищої освіти в зарубіжних країнах», «Психологія творчості». 2.2. *Дисципліни за вибором студента*: «Вища освіта України і Болонський процес», Магістерські програми (за напрямом підготовки).

У курсі «Філософські проблеми наукового пізнання» розглядаються такі етико-моральні проблеми, як співвідношення: істинності і значущості наукових результатів; істини і добра, істини і краси; свободи наукових розвідок та суспільної відповідальності ученого; науки і влади, перспектив і меж керування наукою; суперечливості результатів наукових відкриттів і розвитку науки.

Вивчення дисципліни «Правові засади наукової і педагогічної діяльності» озброює майбутніх педагогів більш точними відомостями про норми поведінки, про права й обов'язки, що регламентуються українським законодавством у педагогічній діяльності, про відповідальність за їх порушення.

У циклі дисциплін професійної і практичної підготовки розглядаються питання педагогічної і професійної етики й моралі, специфіки реалізації загальних і специфічних етичних принципів у сфері праці викладача ВНЗ, функцій професійно-педагогічної етики, особливостей змісту етичних категорій, особливостей характеру моральної діяльності викладача і моральних взаємин у професійно-педагогічному середовищі, основ педагогічного етикету.

При вивченні «Основ наукових досліджень у педагогіці» аналізуються

етичні проблеми педагогічної науки, етичні вимоги до викладача як науковця, особистісного впливу науково-педагогічного працівника на досліджуваного, заборони на розголошення конфіденційної інформації тощо.

Морально-етичні питання у діяльності педагога – самоствердження в студентській аудиторії; оптимізація формальних і неформальних взаємин викладачів і студентів; непорозуміння студента з викладачем; етикет; підтримка самоврядування студентів; формування індивідуальності студента; відчуття особистої гідності викладача тощо – знаходять своє розкриття в дисциплінах «Соціальна психологія» і «Психологія творчості».

Навчальні дисципліни, які у своєму змісті безпосередньо не містять питань педагогічної етики, також мають потенційні можливості для її дидактичного наповнення за умови систематичного формування у студентів моральної самосвідомості; забезпечення діалогічності, обміну думками, оцінками, виховання щирості й правдивості в обговоренні проблем життя й освіти; неприпустимості формалізму й нудьги; обговорення шляхів підвищення особистої моральної вихованості; створення належного морально-психологічного клімату та взаємин в академічній групі.

Моральні й етичні знання мають пронизувати всі частини навчального плану. В ідеалі, етика має реально стати частиною професійної освіти і її викладання, або викладання професійно-етичних тем в інших курсах повинно бути спрямоване на розвиток: особистості (орієнтовану на благо ближнього і власну досконалість), громадянина (соціально відповідального й орієнтованого на благо суспільства), фахівця/професіонала (орієнтованого на професіоналізм і професійну гідність). Та й сам порядок у життєдіяльності навчального закладу має демонструвати практичну реалізацію моральних норм, правил і принципів.

У спецкурсі «Етика викладача вищої школи» розкриваються теоретичні і практичні аспекти формування у майбутнього педагога морально-етичної й професійної культури, сформульовані вимогами до професійно-моральних якостей викладача, основні етичні норми і принципи його поведінки, культури.

Навчальний курс розраховано 54 год., з них 9 год. – лекційних, 9 год. – семінарських і практичних занять, 36 год. – самостійної роботи студентів.

Передбачено два змістових модулі. У *першому модулі* розкриваються методологічні питання педагогічної етики, розвитку етико-педагогічних ідей у зарубіжній та вітчизняній педагогічній думці, сучасний стан дослідження проблеми етики викладача вищої школи; проаналізована структура моральної свідомості викладача ВНЗ, яка має у собі раціонально-теоретичний і почуттєвий рівні. У *другому змістовому модулі* аналізуються проблеми методики формування етики керівника, педагога і студента, майбутнього педагогічного працівника вищого навчального закладу.

Використовуються методи: словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда, діалог, дискусія); практичні (метод вправ, практична робота); наочні (ілюстрування, демонстрування, спостереження); робота з книгою (читання, вивчення, реферування, цитування, виклад, складання плану, конспектування); відео-метод (комп'ютер, перегляд, навчання, вправи під контролем «електронного вчителя», контроль, Інтернет), а також система методів за типом

пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний виклад, частинно-пошуковий, або евристичний метод, дослідницький).

При проведенні семінарських занять влаштовуються дискусії, диспути, експрес-дискусії, обговорення рефератів, тестування й ділові ігри як елементи використання інноваційних педагогічних технологій. Це допомагає виявити найбільш продуктивні якості знань, позначити межі й компоненти ключових компетентностей майбутнього викладача як у межах певного навчального предмета, так і в обсязі міждисциплінарної професійної підготовленості випускника до професії. Самостійна й індивідуальна робота студентів здійснюється із застосуванням платформи Moodle.

Проблемність змісту семінарських занять з професійно-педагогічної етики полягає у відборі змісту занять, де актуальність дискусійних тем визначається професійною спрямованістю спеціальності й сучасними соціально-економічними орієнтирами її розвитку.

Моделі ігрових технологій кожного модуля визначаються як складні ситуації морального вибору, що відповідають запитам сучасної практики професійної освіти, практичні проблеми морально-етичного характеру, які вирішуються в педагогічній професії і які мають комплексний характер та розкривають шляхи співпраці в підсистемі «викладач – студент», «викладач – викладач», «викладач – адміністрація».

Отже, спецкурс «Етика викладача вищої школи» дає змогу майбутнім педагогам ознайомитися з нормативними характеристиками професійної етики; поняттями, функціями, принципами професійно-педагогічної етики; принципами міжособистісних відносин у науково-педагогічній діяльності; основами культури педагогічного спілкування як моральної цінності педагога, найважливішими правилами і нормами моральної поведінки і етикету.

Література

1. Зайченко І. В. Етика соціальної роботи: Навчальний посібник / Зайченко І. В. – Чернігів: Видавництво ЧДПСТП, 2008. – 274 с.
2. Зайченко І. В. Етика викладача вищої школи: навчальний посібник / І.В. Зайченко, А.А. Каленський, Т.Ф. Мельничук; за ред. проф. І.В. Зайченка. – К.: ЦП –Компринт», 2013. 320 с.
3. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / Зайченко І. В., Теслюк В.М., Каленський А.А. / За ред. проф. І.В. Зайченка. – Київ: Видавництво Ліра, К. – 2017. – 484 с.